

Максимович Михайло Олександрович

15 (03) вересня 1804 – 22 (10) листопада 1873

Учений-енциклопедист – природознавець, фольклорист, етнограф, історик, письменник, поет, магістр фізико-математичних наук (від 1827), доктор слов'яно-російської філології (від 1871), ординарний професор кафедри ботаніки (від 1833), кафедри російської словесності (від 1834), декан 1-го відділення філософського факультету (1834, 1837), перший ректор (1834-1835) Університету Св. Володимира, член-кореспондент Петербурзької Академії наук (від 1871).

Народився на хуторі Тимківщина Золотоніського повіту Полтавської губернії (тепер с. Богуславець Черкаської обл.) у збіднілій дворянській родині, що мала козацьке коріння. Почав освіту при Благовіщенському жіночому монастирі (Золотоноша), продовжив – у свого дядька - професора Харківського університету І. Тимківського. У 1812 вступив до Новгород-Сіверської гімназії, по закінченні якої (1819) навчався (1819-1821) на словесному відділенні філософського факультету Московського університету. В серпні 1821 перевівся на фізико-математичне відділення. В червні 1823 закінчив курс зі ступенем кандидата фізико-математичних наук.

Завершивши навчання, М. О. Максимович залишився в університеті: працював в університетській бібліотеці, де впорядковував книги для укладання систематичного каталогу, вивчав флору, збирав колекції рослин та мінералів у Московській губернії. Водночас слухав лекції на медичному факультеті та словесному відділенні філософського факультету. В 1825-1829 викладав господарську ботаніку й садівництво в Землеробській школі. Від 25 лютого 1826 завідував університетським Ботанічним садом і гербарієм. У лютому - травні 1826 викладав природничу історію в університетському Шляхетному пансіоні.

Після захисту 30 червня 1827 дисертації "О системах растительного царства" дістав ступінь магістра фізико-математичних наук і почав читати лекції з ботаніки на фізико-математичному відділенні філософського факультету Московського університету. В жовтні 1829 затверджений ад'юнктом, а 23 серпня 1833 Радою університету обраний ординарним професором кафедри ботаніки.

Різнобічні інтереси М. О. Максимовича втілилися в численних наукових працях. Його першу статтю "К чему служат листья на растениях" надруковано 1821, а до 1834 опубліковано ще понад 100 праць, зокрема з ботаніки й зоології "О системе растительного царства" (1823), "Главные основания зоологии, или науки о животных" (1824), "Органология растений" (1828) та "Систематика растений" (1831), які стали складовими його відомої монографії "Основания ботаники" (1828). А брошура для народу "Книга Наума о великом Божьем мире" (1833) до 1876 перевидавалася дванадцять разів.

Протягом 1830-1834 видавав літературний альманах "Денница" (побачили світ три номери), упорядкував і опублікував збірки "Малороссийские песни" (1827), "Украинские народные песни" (1834), "Голоса украинских песен" (1834). У 1849 надруковано "Сборник украинских песен".

У 1834 розпочався київський період діяльності М. О. Максимовича. Зважаючи на бажання працювати в Україні, 4 березня 1834 призначений ординарним професором

кафедри російської словесності й деканом 1-го відділення філософського факультету новоствореного Університету Св. Володимира. 13 липня 1834 попечитель Київського навчального округу.

Є. Ф. фон Брадке доручив М. О. Максимовичу тимчасово взяти на себе обов'язки ректора. Затверджений на цій посаді наказом імператора від 16 жовтня 1834.

Обіймаючи посаду ректора, М. О. Максимович ніс основний тягар із науково-методичного й кадрового забезпечення навчального процесу та господарського влаштування університету.

За відсутності попечителя здійснював нагляд за навчальними закладами Київського навчального округу.

27 червня 1835, завдяки клопотанням М. О. Максимовича, отримано дозвіл на відкриття Тимчасового комітету з розшуку старожитностей у Києві. Очолив комітет Є. Ф. фон Брадке, а членами його були професори університету (В. Ф. Цих, І. М. Данилович, С. М. Орнатський).

Через погіршення стану здоров'я 11 грудня 1835 М. О. Максимович пішов із посад ректора й декана, залишившись професором кафедри російської словесності. Протягом 1837 знову виконував обов'язки декана 1-го відділення філософського факультету. Викладав історію російської літератури на філософському та юридичному факультетах. Із перервами через хворобу залишався професором до 12 червня 1845, коли остаточно вийшов у відставку й оселився у своєму маєткові Михайлова Гора неподалік Золотоноші, присвятивши себе науково-літературній та громадській діяльності.

М. О. Максимович був одним з організаторів Тимчасової комісії для розгляду давніх актів (1843) та редактором історичних і літературних пам'яток. За його редакцією вийшло два томи "Памятников, изданных временной комиссией для разбора древних актов..." (1845, 1846). Упродовж 1840-1850 видавав альманах "Киевлянин" (вийшло три випуски), присвячений Києву та його старожитностям; у 1859 та 1864 побачили світ два номери часопису "Украинец". Деякий час у 1857 редагував також московський часопис "Русская беседа".

Зацікавленість історією, особливо Київської Русі, фольклором, походженням російської та української мов, літературою дістала відображення в багатьох працях М. О. Максимовича, зокрема з історії Київської держави, Литовської доби, Козаччини, Гетьманщини, гайдамацького руху: "Откуда идет русская земля, по сказанию Несторовой повести и по другим старинным писаниям русским" (1837), "Исторический быт России, или повествование о достопамятных событиях в русской земле и о деяниях ее православных государей" (1842), "О Петре Конашевиче-Сагайдачном" (1843), "Нечто о земле Киевской" (1864), "О литовском гетмане князя Острожском" (1864) та ін. У галузі літературознавства та філології досліджував основні етапи формування й розвитку української мови та її місце в слов'янському світі, чому присвятив такі праці: "История древней русской словесности" (1839); "Песнь о полку Игореве, сложенная в конце XII в. на

древнем русском языке" (1837); "Критико-историческое исследование о русском языке" (1838), "О правописании малороссийского языка"(1841); "Начатки русской филологии" (1848) та ін.

Визнанням заслуг ученого було обрання його дійсним членом: Імператорського Московського товариства дослідників природи (1829), Московського товариства любителів російської словесності (1833), Російського товариства любителів історії та старожитностей російських (1834), Російського товариства шанувальників садівництва (1834), Одеського товариства історії та старожитностей (1839), комітетів акліматизації тварин і рослин при Московському товаристві сільського господарства (1858), Московського археологічного товариства (1865); Товариства любителів природознавства, антропології та етнографії при Московському університеті (1870), Історичного товариства Нестора Літописця (1873). Крім того, був почесним, членом Полтавського губернського статистичного комітету, Київської духовної академії та Університету Св. Володимира (1869).

6 вересня 1871 з ініціативи історико-філологічного факультету Університету Св. Володимира відбулося вшанування 50-річного ювілею наукової та літературної діяльності М. О. Максимовича. З цієї нагоди його було обрано доктором слов'янсько-російської філології та почесним членом Київського товариства дослідників природи, Московського, Новоросійського університетів, а в грудні 1871 – членом-кореспондентом Петербурзької Академії наук.

Мав чин статського радника (від 1845). Нагороджений орденом Св. Володимира IV ступеня (1839).

Помер М. О. Максимович 10 листопада 1873 на хуторі Михайлова Гора (тепер с. Прохорівка Черкаської обл.), де й похований.